

**Fundusze
Europejskie**
Wiedza Edukacja Rozwój

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

„Akademia przyszłości”

POWR.03.01.00-00-U141/17

**PROGRAM KSZTAŁCENIA W RAMACH
REALIZOWANYCH WARSZTATÓW EDUKACYJNYCH
„ZROZUMIEĆ SIEBIE ŻEBY ZROZUMIEĆ ŚWIAT”
warsztaty autoprezentacji i rozwoju potencjału indywidualnego**

Opracowanie:

dr Monika Jurewicz

Projekt jest współfinansowany z Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój na lata 2014-2020,
Oś priorytetowa III. Szkolnictwo wyższe dla gospodarki i rozwoju,
Działanie 3.1 Kompetencje w szkolnictwie wyższym.

Wydział Nauk Społecznych SGGW, ul. Nowoursynowska 166; 02-787 Warszawa, tel. (22) 5934710
www.wns.sggw.pl

Spis treści

Wstęp	3
Cel programu	4
Oczekiwane efekty	5
Warunki realizacji programu	6
Metody, formy, narzędzia pracy	7
Proponowana tematyka i przebieg warsztatu	8
Bibliografia	12

Wstęp

Projekt „Akademia przyszłości” będzie realizowany w ramach III Osi Szkolnictwo wyższe dla gospodarki i rozwoju Działania 3.1 Kompetencje w szkolnictwie wyższym Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój na lata 2014-2020.

Projekt jest realizowany w partnerstwie pomiędzy Szkołą główną Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie - „Liderem” a Unią Producentów I Pracodawców Przemysłu Mięsnego z siedzibą w Warszawie – „Partnerem”. Partnerstwo powołane zostało w celu maksymalizacji powodzenia realizacji projektu. Każdemu z partnerów powierzono zadania zgodnie z jego kompetencjami i doświadczeniem.

Program kształcenia „Zrozumieć siebie żeby zrozumieć świat” jest zaproszeniem młodego Człowieka w niełatwą podróż, a mianowicie w podróż w głąb siebie z obowiązkowymi przystankami na stacji: przeszłość, teraźniejszość, przyszłość, albowiem jak zauważa D. Demetrio wskrzeszanie przeszłości z perspektywy tu i teraz jest przede wszystkim sposobnością do wzbogacania wiedzy o otaczającym nas świecie oraz o nas samych. Zagadnienie wydaje się być dość istotne, ponieważ zdaniem wielu uczonych współczesny świat społeczny pozbawiony jest stabilnych, trwałych fundamentów. W coraz większym stopniu naznaczony jest przygodnością, płynnością i zmiennością. W niestabilnej i kruchej rzeczywistości społecznej tożsamość jednostki wyrывa się z tradycyjnych ram odniesienia i staje się autorskim projektem własnego życia¹.

Zaproponowane w kolejnych rozdziałach rozwiązania dostarczać mogą Uczestnikom warsztatu okazji do zgłębiania wiedzy, kształtowania umiejętności a nade wszystko stają się inspiracją do spotkania z własną biografią, z osobistymi doświadczeniami biograficznymi.

To podróż do świata przeżyć i doświadczeń, rozumianych z perspektywy czasu, dzięki którym możliwe jest tworzenie otwartego „repertuaru strategii radzenia sobie z troskami i

¹ A. Dziuban, Gry z tożsamością. Tatuowanie ciała w indywidualizującym się społeczeństwie polskim, Toruń 2013, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, s. 11.

Projekt jest współfinansowany z Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój na lata 2014-2020,
Oś priorytetowa III. Szkolnictwo wyższe dla gospodarki i rozwoju,
Działanie 3.1 Kompetencje w szkolnictwie wyższym.

zawiłościami życia”. Uczenie się z własnej biografii sprzyja, więc radzeniu sobie z troskami egzystencjalnymi immanentnie wpisanymi w ludzki los².

Cel programu

Program kształcenia w ramach realizowanych warsztatów edukacyjnych „Zrozumieć siebie żeby zrozumieć świat” warsztaty autoprezentacji i rozwoju potencjału indywidualnego przeznaczony jest dla młodzieży w wieku 15-16 lat (uczniów I klasy szkoły średniej). Ma charakter uniwersalny, to znaczy może być realizowany w dowolnych warunkach i formach organizacyjnych pracy dydaktyczno-wychowawczej. Koncepcja programu nawiązuje do perspektywy konstruktywistycznej (zwłaszcza do społecznego konstruktywizmu), która zakłada, że wiedza o świecie (również wiedza naukowa) jest nierozdzielnie wpleciona w kulturę i uwarunkowana (determinowana) społecznie. Nauczanie w tym ujęciu głównie koncentruje się na procesie tworzenia (konstruowania) wiedzy a „model podmiotowych relacji człowieka ze światem i samym sobą staje się kulturowym standardem współczesności”. W tak pojmowanym procesie nauczania-uczenia się podkreśla się podmiotowość ucznia i jego podmiotowe „bycie w świecie”, które to stają się wartością samą w sobie. Zrozumienie społecznej natury uczenia się powinno prowadzić do świadomego eksponowania trzech rodzajów celów edukacyjnych: konstruowania wiedzy, nawiązania relacji i wspierania rozwoju osoby (konstruowania osoby). „To przez działanie i mowę - zaznacza H. Arendt - człowiek buduje swoją unikalną odmienność wśród innych ludzi, jego doświadczenia wyznaczają jego równość i wielość, jego tożsamość i zmienność, pozwalają odpowiedzieć na pytanie - kim jestem?”³.

Na realizację całego programu przewidziano 16 godzin dydaktycznych.

Celem programu jest kształtowanie kompetencji komunikacyjnych uczestników w kontaktach z innymi oraz rozbudzanie refleksji na swój własny temat w zakresie potencjału i możliwości rozwoju indywidualnego; prowokowanie do uczenia się z własnej biografii poprzez dostarczenie okazji do swobodnego opowiadania o sobie i mówienia o swoim życiu. Celem programu jest takie działanie, które sprzyja wykształceniu u uczestników warsztatów postawy aktywności, samodzielności, twórczego myślenia i działania.

² Podaję za: E. Dubas, Uczenie się z własnej biografii jako egzemplifikacja biograficznego uczenia się, Studia i rozprawy, Nauki o Wychowaniu. Studia Interdyscyplinarne, Numer 2017/1(4), s. 66.

³ H. Arendt, Kondycja ludzka, Wydawnictwo Aletheia, 2011.

Projekt jest współfinansowany z Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój na lata 2014-2020, Oś priorytetowa III. Szkolnictwo wyższe dla gospodarki i rozwoju, Działanie 3.1 Kompetencje w szkolnictwie wyższym.

Oczekiwane efekty

Program kształcenia w ramach realizowanych warsztatów edukacyjnych „Zrozumieć siebie żeby zrozumieć świat” warsztaty autoprezentacji i rozwoju potencjału indywidualnego składa się z dwóch integralnie ze sobą połączonych modułów. Moduł pierwszy zatytułowany jest: „Mowa i ciało” a drugi „Odkrywanie siebie na nowo”.

W trakcie realizacji pierwszego modułu uczestnicy poznają psycholingwistyczne uwarunkowania wystąpień oraz otrzymują praktyczne wskazówki dotyczące sposobów pracy z głosem i ciałem w zakresie mowy werbalnej i pozawerbalnej, między innymi dowiedzą się o tym:

- jak przygotować się do wystąpienia;
- jak mówić ciekawie;
- co zrobić żeby dobrze wypaść;
- jak skutecznie zaprezentować siebie;
- jakich błędów unikać;
- jak radzić sobie ze stresem;
- jak radzić sobie w sytuacji trudnej.

Moduł drugi w całości został poświęcony odkrywaniu własnego potencjału.

Po zakończeniu cyklu zajęć warsztatowych Uczestnik/Uczestniczka:

- wie, co to jest autoprezentacja;
- wie, jakie czynniki wpływają na skuteczność prezentowania siebie na forum;
- potrafi wymienić podstawowe błędy emisyjne;
- potrafi określić osobiste preferencje w zakresie formy prezentowania siebie na forum;
- otrzymuje informację zwrotną na temat efektywnych sposobów prezentowania siebie;
- potrafi zastosować w sytuacjach typowych poznane formy autoprezentacji;
- podejmuje próby opowiadania o sobie w formie ustnej lub pisemnej;
- przedstawia własne doświadczenia życiowe (fakty i refleksje) tak, jak widzi je w momencie tworzenia biografii

- zna i rozumie czynniki kształtujące historię życia i historię uczenia się np. czynniki społeczne, kulturowe, instytucjonalne, indywidualne;
- przestrzega ustalonych na zajęciach zasad pracy.

Warunki realizacji programu

Program kształcenia zostanie zrealizowany w ramach warsztatów edukacyjnych pt.: „Zrozumieć siebie żeby zrozumieć świat” warsztaty autoprezentacji i rozwoju potencjału indywidualnego. Warsztaty będą odbywały się na terenie Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego, która jest nowoczesnym uniwersytetem przyrodniczym, mieszczącym się w czołówce polskich szkół wyższych. Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego dysponuje bogatym zapleczem dydaktyczno-badawczo-naukowym z wieloma nowoczesnie urządzonymi salami dydaktycznymi. Stanowią one niewątpliwą atut procesu kształcenia, szczególnie w zakresie przestrzeni edukacyjnej. Przestrzeni rozumianej w dość potoczny sposób, to jest, jako miejsce, w którym zachodzi proces edukacyjny. Jak zauważają Ketty i Tollitt przestrzeń należy traktować, jako jeden z zasobów naukowych⁴. Właściwe rozporządzenie przestrzenią sprzyja stwarzaniu wielu okazji do aktywizowania ucznia, wzbogaca formalną pracę poprzez rzeczywiste doświadczanie sytuacji edukacyjnych, stwarza warunki sprzyjające spontanicznej nauce oraz czyni miejsce przyjaznym, zapewniającym poczucie bezpieczeństwa.

Sal, w których będą odbywały się warsztaty wyposażone są w podstawowy sprzęt, to jest w stoliki, krzesła, komputer, projektor multimedialny oraz niezbędne materiały zużywalne dla każdego uczestnika

Ze względu na warsztatową formę zajęć przewiduje się pracę w maksymalnie piętnastoosobowych grupach. Taka liczba uczestników sprzyja lepszemu poznaniu się, zrozumieniu indywidualnych potrzeb i możliwości zarówno w relacji uczestnik-uczestnik oraz uczestnik-trener. Ponadto dotychczasowe badania potwierdzają, że w grupie o mniejszej liczbie uczniów zwiększają się zasoby, jakie jest w stanie wykorzystać nauczyciel. Natomiast w grupach licznych peryferia klasowe są większe i silniej wyłączone z aktywnego uczestnictwa⁵.

⁴ L. Cohen, L. Manion, K. Morrison, Wprowadzenie do nauczania, Wydawnictwo Zysk i S-ka, s. 193.

⁵ I. Zawada, Przestrzeń edukacyjna klasy szkolnej, Roczniki pedagogiczne, tom 5 (41) -numer 2-2013, s. 8
Projekt jest współfinansowany z Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój na lata 2014-2020,
Oś priorytetowa III. Szkolnictwo wyższe dla gospodarki i rozwoju,
Działanie 3.1 Kompetencje w szkolnictwie wyższym.

Metody, formy, narzędzia pracy

Znaczącymi metodami wykorzystywanymi w pracy z uczniami – zdaniem W. Kowalskiej - są metody aktywizujące i interaktywne oraz metoda uczenia się przez doświadczenie. O potrzebie posługiwania się przez uczniów metodami opartymi na działaniu pisał już Jan Amos Komeński. Rozróżniał on w nauczaniu myślenie, mowę i działanie, podkreślając zarazem celowość racjonalnego łączenia wiedzy z działalnością praktyczną uczniów⁶.

Za wykorzystywaniem metod aktywizujących przemawiają także wyniki analiz, które pokazują, że stopień zapamiętania jest największy wówczas, gdy uczący się wykorzystuje wiedzę i umiejętności w sytuacjach rzeczywistych bądź w sytuacjach, które są zbliżone do sytuacji, z jakimi spotyka się w życiu⁷. Albowiem lepiej zapamiętujemy informacje generowane przez nas samych i lepiej zapamiętujemy rozwiązania, których sami jesteśmy autorami⁸. Natomiast najmniejsza ilość informacji jest zapamiętywana wówczas, gdy uczący się jest biernym odbiorcą. Charakterystyczną cechą metod aktywizujących jest przesunięcie akcentu z procesu nauczania na proces uczenia się z uwzględnieniem emocjonalnego aspektu procesu. Ponadto niezwykle ważnym elementem jest przestrzeń, w której zachodzi proces uczenia się. W przypadku metod aktywizujących chodzi przede wszystkim o stworzenie osobom uczącym się przestrzeni do samodzielnego myślenia⁹.

W literaturze przedmiotu metody aktywizujące często określane są, jako podgrupa metod problemowych.

W grupie metod aktywizujących wyróżnia się takie metody szczegółowe jak: dyskusja, burza mózgów, odgrywanie ról, symulacja, drama, praca w małych grupach, karty dydaktyczne, zadania problemowe, mapa mentalna, linia czasu, techniki projekcyjne, gry projekcyjne, krąg, metoda projektu, gry interaktywne, gry planszowe.

⁶ Podaję za: Cz. Kupisiewicz, Dydaktyka ogólna, Warszawa 2000, Wydawnictwo Graf Punkt, s.146.

⁷ E. Rostańska, M. Kisiel (red.), Pedagogika w służbie i działaniu na rzecz regionu. Działania i doświadczenia, Dąbrowa Górnicza 2011, Akademia WSB, s. 227.

⁸ P. Bąbel, M. Wiśniak, Jak uczyć, żeby nauczyć, Warszawa 2008, WSIP, s. 73.

⁹ E. Rostańska, M. Kisiel (red.), dz. cyt., s. 227.

Do realizacji programu zostaną wykorzystane różnorodne środki dydaktyczne, które będą wszechstronnie aktywizować uczestników warsztatów, motywować do działania oraz dostarczać przeżyć i emocji. Między innymi zostaną wykorzystane: prezentacja multimedialna, nagrania dźwiękowe, teksty literackie, gra dydaktyczna, zestaw obrazków, karty do pracy.

Proponowana tematyka i przebieg warsztatu

Grupa wiekowa: uczniowie I klasy szkoły średniej

Liczba uczestników: 15 osób

Miejsce: Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego

Wyposażenie sali niezbędne do realizacji programu: komputer, projektor multimedialny

Czas trwania zajęć: 2 dni po 8 h - łącznie 16 h (16 x 45 min), oraz przerwa kawowa i na lunch w każdym dniu warsztatów

I część – 3 godziny (3 x 45 min.)

Przerwa kawowa

II część – 3 godziny (3 x 45 min.)

Przerwa na lunch

III część – 2 godziny (2 x 45 min.)

Cel ogólny:

Kształtowanie kompetencji komunikacyjnych uczestników w kontaktach z innymi oraz rozbudzanie refleksji na swój własny temat w zakresie potencjału i możliwości rozwoju indywidualnego.

Cele operacyjne:

Uczestnik/Uczestniczka

- wie, co to jest autoprezentacja;
- wie, jakie czynniki wpływają na skuteczność prezentowania siebie na forum;
- potrafi wymienić podstawowe błędy emisyjne;
- potrafi określić osobiste preferencje w zakresie formy prezentowania siebie na forum;
- potrafi zastosować w sytuacjach typowych podstawowe formy autoprezentacji;

Projekt jest współfinansowany z Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój na lata 2014-2020,
Oś priorytetowa III. Szkolnictwo wyższe dla gospodarki i rozwoju,
Działanie 3.1 Kompetencje w szkolnictwie wyższym.

- rozumie, na czym polega efektywne prezentowanie siebie na forum;
- ocenia na przykładach wpływ techniki mówienia, na jakość przekazu;
- przestrzega ustalonych na zajęciach zasad pracy.

Metody pracy: metody aktywizujące, metody problemowe, studium przypadku

Formy pracy: indywidualna, grupowa

Niezbędne materiały do realizacji zajęć:

1. markery w 4 kolorach razy liczba grup warsztatowych;
2. papier xero biały, kolorowy - ryza na grupę;
3. karteczki samoprzylepne w 4 kolorach – zestaw na grupę warsztatową;
4. kredki, mazaki – 5 zestawów na grupę warsztatową;
5. kartki do notowania – zestaw dla każdego uczestnika;
6. długopisy, ołówki - zestaw dla każdego uczestnika.

Tematyka i szczegółowe zadania zajęć

Moduł 1 Mowa i ciało:

I część – **Jak mówić żeby nas zrozumieli?/Jak mówić żeby chcieli nas słuchać?** - 3 godziny (3 x 45 min.)

- ustalanie zasad obowiązujących w czasie trwania warsztatów (przy użyciu burzy mózgów stworzenie indywidualnego kontraktu pracy w grupie)
- co to znaczy prawidłowa emisja głosu? (odwołując się do własnych doświadczeń Uczestnicy wymieniają elementy składające się na prawidłową emisję głosu).
- podstawowe błędy emisyjne (określanie mocnych i słabych stron własnych możliwości głosowych – badanie przesiewowe z użyciem testu „Sprawdź, jakie błędy emisyjne popełniasz”)

II część - **Jak słuchać żeby chcieli do nas mówić?** - 3 godziny (3 x 45 min.)

- jak być dobrym słuchaczem? (określanie cech dobrego słuchacza przy użyciu techniki „słoneczka”). Tworzenie portretu dobrego słuchacza - Uczestnicy na kartkach formatu A3 przygotowują portret „dobrego słuchacza”, określają zarówno cechy wewnętrzne, jak również

cechy zewnętrzne. Uczestnicy rysują na papierze sylwetę „dobrego słuchacza”, jego głowa to symboliczny obraz wiedzy, jego serce to emocje, jego ręce i nogi to umiejętności, z jakich może korzystać.

- zakłócenia komunikacyjne, w tym zakłócenia w zakresie: mowy ciała, elementów parajęzykowych, emisji werbalnej – Uczestnicy losują pięć różnych scenek. W każdym przypadku dochodzi do powstawania zakłóceń komunikacyjnych. Zadaniem pozostałych uczestników jest ustalić, jakie zakłócenie się pojawiło i dlaczego?, co można zrobić żeby im przeciwdziałać? Jak się czuły osoby, które nie były zrozumiane?

III część - Co to znaczy „robić dobre wrażenie”? - 2 godziny (2 x 45 min.)

- postawa ciała, wygląd zewnętrzny – przy pomocy metody symulacyjnej, (symulacja rozumiana jest, jako przedstawienie określonego fragmentu rzeczywistości, w sposób uproszczony, przy użyciu obrazków, rysunków, zdjęć) analiza określonych sposobów zachowania rozmówców. Rozmowa z Uczestnikami na temat tego, co sprzyja a co utrudnia/uniemożliwia „zrobienie dobrego wrażenia”

- „efekt trzech”, kontakt wzrokowy z odbiorcą, osvajanie siebie i otoczenia;

- radzenie sobie ze stresem - przy pomocy techniki burzy mózgow Uczestnicy określają czynniki stresogenne, co mnie stresuje? Wybór 5 najczęściej pojawiających się czynników stresogennych. Uczestnicy przy pomocy technik wizualnych określają, w jaki sposób można sobie radzić z tym czynnikiem. Dyskusja w grupach. Przykłady technik antystresowych np. ćwiczenia oddechowe, trening relaksacyjny, wizualizacja, fototapeta (tworzenie indywidualnych symboli, które mnie uspokajają np. mandale), odliczanie od 100 do 1 - Uczestnicy zamykają oczy i starają się bezgłośnie liczyć od 100 do 1.

Moduł 2: Odkrywanie siebie na nowo:

I część - Mój potencjał, moje możliwości - 3 godziny (3 x 45 min.)

- transgresje, nadawanie nowych znaczeń. Uczestnicy otrzymują białe koperty. Z przygotowanych wcześniej przez trenera materiałów (kolorowe gazety) wybierają te zdarzenia, sytuacje, postacie, przedmioty, które mogą ją/jego charakteryzować, przy pomocy,

których chciałby zaprezentować siebie. Każdy z Uczestników dokonuje autoprezentacji przy pomocy spersonalizowanej koperty.

- „Dary losu” - Uczestnicy losują jeden dowolnie wybrany obrazek, próbują opisać własny potencjał/własne możliwości i przymioty np. po wylosowaniu ryby Uczestnik mówi: Jestem jak **ryba**, ponieważ... Jeżeli Uczestnik nie widzi związku z wylosowanym przedmiotem może dokonać ponownego losowania.

- „Źródła mojego potencjału” - Prowadzący prosi, aby Uczestnicy wypisali na kartce nazwy zabawek lub gier, którymi najczęściej bawili/bawiły się w dzieciństwie. To mają być ulubione zabawki lub gry. Po wykonaniu tej części zadania prowadzący prosi, aby Uczestnicy podali swoje kartki do osoby siedzącej po prawej stronie. A teraz Uczestnicy bawią się w „przepowiadaczy przyszłości”. Prowadzący prosi, aby Uczestnicy zastanowili się, jaki zawód mogłaby/mógłby wykonywać ktoś, kto lubił się bawić tymi przedmiotami. Uczestnicy rozwijają swoją kreatywność. Ponadto dowiadują się, że różne aktywności i zdarzenia w naszym życiu mogą stanowić źródło osobistego potencjału.

II część - **Wizja własnego rozwoju, wizja przyszłości** - 3 godziny (3 x 45 min.)

- pobudzenie refleksji nad własnym życiem. Każdy Uczestnik rysuje układ współrzędnych. Na osi poziomej zaznacza odcinki odpowiadające okresom życia np. dzieciństwo, okres przedszkola, okres szkoły podstawowej - klasy I-III, okres szkoły podstawowej – Klasy IV-VI itd.). Na osi pionowej zaznaczają różne obszary aktywności np. zabawa, praca, nauka, pierwsze znajomości itd. (Uczestnicy mogą przedstawić wykres w formie obrazkowej lub w formie graficznej). Następnie Uczestnicy zaznaczają pole pt. przeszłość, teraźniejszość i zastanawiają się jak może wyglądać przyszłość. W małych grupach opowiadają o swoich wykresach. Warto zwrócić uwagę, jak wyglądają poszczególne etapy życia, na ile rozwinięte są linie aktywności, w jaki sposób Uczestnicy myślą o swojej przyszłości. Przedstawiciele poszczególnych grup - na forum całej grupy - opisują doświadczenia biograficzne stanowiące sumę najczęściej pojawiających się opisów tzn. Naszym bohaterem jest...; Kiedy była małym dzieckiem chętnie... Zastosowanie takiej techniki - z jednej strony - pobudza Uczestników do swobodnego wypowiedziania się na swój własny temat w małej, kameralnej grupie. Z drugiej

zaś, przedstawiana jest biografia stanowiąca sumę zbiorowych a nie indywidualnych opisów, a to niewątpliwie daje poczucie komfortu i bezpieczeństwa.

III część - **Formy skutecznej autoprezentacji** – 2 godziny (2 x 45 min.)

- autoprezentacja w praktyce. „Czas start” – Prowadzący prosi, aby każdy z Uczestników odciął dowolny kawałek wstążki. Po wykonaniu tego zadania prowadzący prosi Uczestników, aby w dowolny sposób opowiedzieli o sobie. W czasie przedstawiania siebie Uczestnik związa wstążkę. Czas wystąpienia jest równoznaczny z czasem związania wstążki.

- „Autoprezentacja” - Po wylosowaniu przez Uczestników kartek z nazwami ról społecznych lub zawodowych prowadzący mówi: wyobraź sobie, że jesteś... (dyrektorem szkoły, matką, uczniem startującym w wyborach do samorządu szkolnego itp.). Każdy z Uczestników przygotowuje krótką autoprezentację. Prezentuje siebie na forum całej grupy. Omówienie sposobu prezentacji, przyjętych technik i strategii, informacja zwrotna od grupy nt. poprawności emisyjnej i ogólnego wrażenia.

Uwagi

Liczba proponowanych ćwiczeń może ulec zmianie w zależności od sposobu i czasu pracy uczestników warsztatów.

Bibliografia

1. Bąbel P., Wiśniak M., Jak uczyć, żeby nauczyć, Warszawa 2008, WSIP.
2. Cohen T L., Manion L., Morrison K., Wprowadzenie do nauczania, Wydawnictwo Zysk i S-ka.
3. Demetrio D., Zabawa na tle życia. Gra autobiograficzna w edukacji dorosłych, Kraków 1999, Oficyna Wydawnicza Impuls.
4. Dubas E., Uczenie się z własnej biografii jako egzemplifikacja biograficznego uczenia się, Studia i rozprawy, Nauki o Wychowaniu. Studia Interdyscyplinarne, Numer 2017/1 (4),
5. Dziuban A., Gry z tożsamością. Tatuowanie ciała w indywidualizującym się społeczeństwie polskim.

Projekt jest współfinansowany z Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój na lata 2014-2020,
Oś priorytetowa III. Szkolnictwo wyższe dla gospodarki i rozwoju,
Działanie 3.1 Kompetencje w szkolnictwie wyższym.

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

6. Jurewicz M., Emisja głosu, Warszawa 2009, Politechnika Warszawska.
7. Kupisiewicz Cz., Dydaktyka ogólna, Warszawa 2000, Wydawnictwo Graf Punkt.
8. Palomares S. (red.), Skrzynia skarbów. Ćwiczenia grupowe, Warszawa 2008, Fraszka Edukacyjna.
9. Rostańska E., Kisiel M., (red.), Pedagogika w służbie i działaniu na rzecz regionu. Działania i doświadczenia, Dąbrowa Górnicza 2011, Akademia WSB.
10. Zawada I., Przestrzeń edukacyjna klasy szkolnej, Roczniki pedagogiczne, tom 5 (41) - numer 2-2013, Toruń 2013, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika.

Projekt jest współfinansowany z Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój na lata 2014-2020,
Oś priorytetowa III. Szkolnictwo wyższe dla gospodarki i rozwoju,
Działanie 3.1 Kompetencje w szkolnictwie wyższym.

Wydział Nauk Społecznych SGGW, ul. Nowoursynowska 166; 02-787 Warszawa, tel. (22) 5934710
www.wns.sggw.pl